

УДК 340:342+316.334.3

Андрій МАЗОВІТА

Національний університет “Львівська політехніка”,
аспірант кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
andrii.b.mazovita@lpnu.ua
ORCID: 0009-0009-8132-9687

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО ВРЯДУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТІЙ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗМІН

<http://doi.org/10.23939/law2025.45.147>

© Мазовіта А., 2025

У сучасному світі участь громадян у діяльності органів публічної влади набуває дедалі важливішого значення. Це зумовлено глобальними соціальними, економічними і політичними змінами, які породжують як нові виклики, так і нові можливості для сучасних демократій.

Практика західних країн показує, що залучення громадськості до роботи органів публічної влади сприяє ефективному врядуванню. Сучасний розвиток окремих механізмів демократії участі є фактичним визнанням недостатності механізмів, якими оперує представницька демократія, свідченням того, що чинні механізми потребують доповнення і істотного розширення.

В контексті глобальних змін, участь громадян у державному управлінні є критично важливою. Вона дає змогу забезпечити прозорість роботи і підзвітність органів державної влади, посилити соціальну згуртованість, уникнути виникнення конфліктів між владою і народом за допомогою ведення постійного продуктивного діалогу. Незважаючи на її численні переваги, маємо визнати, що громадська участь у діяльності органів публічної влади усе ще потребує підвищення рівня громадянської освіти, забезпечення відкритості та доступності державних органів, розвитку широкого спектру механізмів участі.

Досліджуючи питання взаємин влади і громадськості через фактор участі, констатуємо, що громадянське суспільство – основа демократичної держави. Водночас взаємодія держави і суспільства балансує поміж двома принципово відмінними площинами. З одного боку, громадянське суспільство не існує поза державою, перебуває з нею у відносинах постійного діалогу і співпраці, де держава обмежує себе на користь суспільства. З другого боку, державна влада протиставляється громадянському суспільству, поступово відокремлюючись від народу і набуваючи окремих рис антагоніста. В цьому аспекті виникає ризик узурпації влади, де під контроль беруться усі сфери суспільного життя. Допомогти розв’язати проблему може добре продумане, збалансоване законодавство, правова активність громадян, розбудова і постійне зміцнення демократичних інституцій.

Ключові слова: громадська участь, демократія, розвиток суспільства, права людини, демократія участі, правова активність, громадянське суспільство, громадянська освіта, правова культура, відкритість органів публічної влади.

Постановка проблеми. Багатовіковий досвід правового розвитку суспільства свідчить про те, що люди постійно повертаються до тих чи інших демократичних практик управління. Водночас основною проблемою було і залишається те, що народовладдя як базова ідея, яка закладається у феномен демократії, на практиці не реалізується повним обсягом. У наукових колах сьогодні активно обговорюються різні форми демократій, кожна з котрих має власні переваги та недоліки. Тематика громадської участі в управлінні державними справами, яку порушуємо своєю працею, за своїм змістом широка. Тому в роботі ми фокусуємося насамперед на тому, щоб дати критичну оцінку уявленням про роль громадської участі в утвердженні демократичних практик управління, від яких залежить майбутній поступальний розвиток цивілізованих країн.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти взаємодії держави і громадянського суспільства досліджували такі відомі правознавці, як: Ю. Барабаш, С. Бостан, І. Жаровська, В. Ковальчук, М. Козюбра, М. Кельман, М. Никифорак, Л. Нікітенко, Н. Оніщенко, П. Рабінович, Л. Рябовол, О. Скакун, Б. Стецюк і Ю. Фрицький. Відзначаючи вагомий доробок науковців, все ж маємо констатувати, що проблематика участі громадськості в управлінні державними справами, питання, які стосуються побудови громадянського суспільства і особливостей функціонування партисипативної демократії в умовах системних змін та під впливом амбівалентності цивілізації, виходить на новий виток наукового обговорення.

Метою статті є дослідження громадської участі як умови ефективного врядування і зміцнення сучасних демократій в умовах системних змін.

Виклад основного матеріалу. Демократія – не випадкове явище. Це політичний режим, який є результатом еволюції суспільних відносин і найкраще, порівняно з іншими, відповідає прагненню людей до самореалізації. Демократія як влада народу задовольняє природне бажання людини до свободи та участі, адже дає можливість кожному висловлювати свою думку, брати участь у виборах і через них формувати владу. Законодавство демократичних держав захищає права громадян і створює умови, за яких неможлива узурпація влади.

Демократії гнучкі і адаптивні. Вони дають змогу суспільству еволюціонувати, змінювати стиль життя і закони відповідно до нових викликів та умов. За нашими спостереженнями, країни з демократичними практиками характеризуються вищим рівнем економічного розвитку, різного роду інноваціями і добробутом громадян. Демократичне суспільство ефективніше використовує власні ресурси, а населення демократичних держав почувається більш захищеним і виявляє високий рівень довіри до державних інституцій.

У країнах, де становлення демократичного режиму відбулося, держава виступає ініціатором розвитку громадянського суспільства. Вона стимулює розвиток громадянського суспільства через законодавче забезпечення демократичних процедур, їх фінансову підтримку, розширення механізмів участі громадян у прийнятті рішень, різноманітні освітні та інформаційні ініціативи, передачу повноважень на місця, відкритість державної діяльності та електронне врядування. Перелічені механізми сприяють формуванню соціально активного суспільства, яке своєю чергою бере участь у розбудові держави і здатне контролювати владу, як на рівні впровадження нових ініціатив, так і на рівні виконання прийнятих рішень. Демократична держава вирізняється створенням умов для підвищення рівня громадянської свідомості, впроваджує культуру активної участі у суспільні та державні процеси.

Громадянське суспільство стимулює правовий розвиток держави, стоїть на сторожі забезпечення прав громадян та ефективності державного управління. Небайдужі громадяни, громадські об'єднання, незалежні засоби масової інформації здійснюють моніторинг за діяльністю державних органів, підтримують антикорупційні проекти та журналістські розслідування, сприяють захисту прав людини через різноманітні правозахисні організації.

Тісна співпраця держави і суспільства передбачає існування альтернативних поглядів та ініціатив, функціонування дискусійних платформ для обговорення суспільно важливих проблем, створення умов для тісної взаємодії держави та громадськості щодо вирішення конкретних державних питань. Взаємодія держави з громадськістю відбувається на декількох рівнях. Найбільш простим, початковим рівнем взаємодії прийнято вважати інформування, тобто надання інформації громадянам або зацікавленим групам про роботу державних інституцій. Інформування вже саме по собі має вагоме значення, позаяк без цього етапу будь-яка подальша взаємодія держави з громадськістю перестає бути можливою. Водночас інформування, будучи процесом одностороннім, ще не вважається участю, а є лише елементом спостереження та контролю за діяльністю держави. Важливим етапом взаємодії влади і суспільства є проведення консультацій з громадськістю під час прийняття рішень на усіх рівнях державного управління. Різного роду консультування може розглядатися ефективним механізмом участі, якщо влада ставиться до такого виду співпраці не формально, але змістовно, на практиці прислухається до отриманих порад. Найвищим рівнем взаємодії є безпосереднє залучення громадськості, на якому ми особливо зосереджуємося у нашій роботі. Це найефективніша взаємодія, оскільки на цьому етапі громадяни допускаються безпосередньо до процедури прийняття державних рішень. Забезпечується особиста, вольова та ініціативна участь громадян та їхніх об'єднань у роботі органів державної влади.

Держава і громадянське суспільство взаємопов'язані. Держава як організація політичної влади забезпечує потреби суспільства і залежить від рівня його розвитку. Громадянське суспільство за допомогою таких інструментів, як участь і контроль робить державний механізм ефективнішим, забезпечує стабільність і поступальний розвиток держави. Ефективність взаємовідносин держави і суспільства залежить від зрілості і консолідації останнього. У країнах, де громадянське суспільство все ще перебуває на етапі становлення, більшість громадян залишаються відстороненими від процесів участі, перебувають поза межами державного господарювання. Це означає, що важливий захисний механізм демократії не працює.

На соціальну пасивність населення впливає чимало факторів. Першим із них є низька правова обізнаність громадян, що відповідно породжує низький рівень громадянської культури. Громадянська компетентність, на відміну від інших компетентностей, не може формуватися без опори на громадянські цінності та не може реалізовуватися поза системою ціннісних орієнтацій [7, с. 96]. Чинником, який здатний сформувати ціннісні орієнтири особи, розвивати критичне мислення, формувати громадянську свідомість, є освіта. Освіченість надає людині розуміння, що треба відмовитися від патерналістичного мислення і прагнути стати пасіонарною особистістю. Звичка очікувати розв'язання власних проблем іншими суб'єктами чи державою була поширеною серед громадян країн, які належать до так званого пострадянського простору. Завданням, також й України, є виховання нових поколінь освічених, політично і соціально активних громадян, які будуть здатними стати міцною основою громадянського суспільства. Л. Рябовол вважає, що громадянська освіта сприяє більш відкритому політичному дискурсу та активізації участі громадян у політичному житті та процесах на національному і європейському рівнях. Вона, на думку автора, має відіграти важливу роль у протидії тенденціям, які спостерігаються також і в європейських державах та становлять серйозну загрозу для європейських демократій, з-поміж яких соціальна поляризація, зниження інституційної довіри до демократії, розмивання верховенства права, зростання євроскептицизму, поширення екстремістських рухів, відродження авторитаризму, дезінформація, расизм і ксенофобія [8, с. 23].

Фонд “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва спільно з із соціологічною службою Центру Разумкова у червні 2024 року провів опитування з приводу того, чи відчують українці себе європейцями і наскільки довіряють європейським інституціям. Результати досліджень показали, що майже 53 відсотки респондентів попри всі події, які відбуваються в нашій державі з 2014 року, не відчують себе європейцями. Такий результат засвідчив, що багато українців, особливо старшого віку, не асоціюють себе з європейською культурою та цінностями, що в умовах повномасштабної війни з росією вважаємо тривожним сигналом. Ключовою проблемою, як виявилось, є брак довіри до української влади. Їй не довіряє і не вірить у можливу співпрацю понад половина опитаних громадян. Дещо відмінними виявилися відповіді осіб віком від 18 до 29 років. Більшість молодих людей ідентифікували себе як європейців. Соціологія засвідчила, що молодь, яка народжена в час незалежності України, є більш соціально активною, підтримує європейське майбутнє України і може бути активно залученою до численних демократичних ініціатив, метою яких буде демократизація української держави та її європейська інтеграція.

Маємо не забувати про те, що правова активність залежить від якості освітніх програм, популяризації спеціальних курсів, тематичних тренінгів та інших навчальних і пізнавальних ініціатив, які допоможуть підвищити обізнаність громадян щодо їхніх прав і обов’язків, ознайомити з чинними механізмами участі в політичному житті. Брак знань про права і традиції активної громадянської позиції через історичні фактори, репресивна чи обмежувальна політика держави, де спостерігаються утиски громадських активістів, цензура чи різноманітні бюрократичні перешкоди для громадської активності, брак належної законодавчої основи, яка визначає механізми впливу на владу, високий рівень бідності та безробіття, брак мотивації, – ці та інші аспекти становлять невичерпний перелік проблем, які потребують негайного розв’язання у багатьох країнах, які сьогодні розвиваються і подібно до України прагнуть стати частиною цивілізованого світу.

Серед сучасних концепцій, які обґрунтовують важливість конструктивної ролі громадян як повноправних політичних акторів у формуванні політики, підкреслює О. Радіонова, вигідно виділяється теорія демократії участі або партисипативної демократії, прихильники якої ведуть активний пошук каналів ефективного залучення громадян до процесу вироблення та прийняття державно-управлінських рішень поза межами електорального процесу. Нам близька думка О. Дем’янчука, який вважає, що незворотність і темпи побудови демократичного суспільства в Україні прямо залежать від залучення якнайширших верств населення до процесів управління на всіх його рівнях [2, с. 412]. Демократизація суспільства неможлива без налагодження співпраці з громадянами у процесі вирішення важливих державних справ. Громадська участь у діяльності держави є istotною з огляду на те, що правова активність та ініціативна партисипація громадськості у політичних процесах сприяє розвитку громадянської свідомості та загальної політичної і правової культури.

Вивчаючи еволюцію ідеї партисипативної демократії, Л. Нікітенко підкреслює те, що відповідна теорія сьогодні обіймає провідне місце у рейтингу демократичних теорій. Вчення про демократію участі популярне у наукових колах, маючи прикладний характер, позаяк активно застосовується на практиці багатьох західних країн. Визначальна ідея партисипативної демократії лежить у потенції пересічних громадян реалізовувати само керівництво. Однак, як застерігає авторка, ця ідея ще не імплементована в життя повною мірою. Для виправлення такої ситуації Л. Нікітенко пропонує ефективно залучення більшості громадян до процесів вироблення рішень через підвищення рівня обізнаності та освіченості, нівелювання економічної нерівності, надання реальних інструментів впливу на політичний процес (особливо за допомогою інформаційно-комунікаційних та блокчейн-технологій). Водночас важливим вважається урахування автономії кожної особистості, свободи індивідуальності, а також питання добровільності участі [6, с. 349].

Досліджуючи демократію участі, Е. Мамонтова визначає її як щось значно більше ніж арсенал процедур, які забезпечують пряму комунікацію між владою і суспільством. Апелуючи саме до українських реалій, авторка зазначає, що в умовах системних реформ, які переживає українське суспільство на сучасному етапі, така демократія набуває рис нової філософії управління. Без акти-

візації громадського сектору та налагодження конструктивної і результативної співпраці держави і громадян будь-яка реформа не досягне задекларованої цілі. Маючи глибоке розуміння демократичних процесів, дослідниця наголошує на тому, що незважаючи на сучасну актуалізацію практик партисипативної демократії, вони все ж не повинні витіснити механізми демократії представницької. Запорука успіху лежить у площині їх гармонійного поєднання та ефективного використання на благо розвитку суспільства [3, с. 36, 39]. Схожої думки дотримується Д. Неофіта, який вважає, що учасницька демократія є доповненням до представницької демократії. Автор підкреслює, що її розвиток потребує культурного зрушення в наших демократичних інститутах у бік прозорості, відкритості та поваги до значущості громадської думки [4, с. 71]. Я. Пітерс у авторській праці “Відродження демократії участі” слушно підкреслив, що з 1970-х років партисипаторна (партисипативна) демократія стала “крилатим словом” для поняття “справжня” або “народна”. Але треба пам’ятати, що демократія участі в наш час є лише одним із багатьох способів створення прогресивної демократії [9, с. 410].

О. Іванова зазначає, що засади демократії та громадянського суспільства є важливими темами, особливо в контексті дослідження сучасної України, оскільки Україна – молода держава, яка зазнає значних трансформацій після отримання незалежності у 1991 році. Встановлення та утвердження демократичних засад управління дослідниця визначає як необхідну передумову для побудови сильної, стабільної та розвинутої держави, водночас враховуючи, що в Україні є чимало викликів і проблем, пов’язаних з формуванням демократичного суспільства, як-от: корупція, недостатньо прозоре управління, невідповідність демократичних стандартів під час виборів, недостатня участь громадян у прийнятті рішень тощо. Вивчення та розуміння особливостей формування та утвердження демократії та громадянського суспільства допомагає знаходити способи подолання цих викликів та забезпечення стабільного розвитку країни. Вносить свої особливості в процес формування демократії України, на думку О. Іванової, геополітичне середовище, в якому перебуває наша держава [3, с. 73].

Демократія потребує активної участі громадян у публічному житті суспільства, їх самореалізації в тому просторі, що їм надає свобода. Поширення цінностей самовираження спонукає людей вимагати створення інститутів, які дозволяють їм діяти за власним вибором. Зокрема, цінності самовираження мотивують людей до боротьби за свої громадянські й політичні права. Водночас реалізація в Україні демократії участі, як слушно підкреслює О. Ганжук, можлива за наявності двох умов. По-перше, потрібне належне законодавче закріплення форм участі, процедур їх проведення та реагування. Це, на думку автора, становить правову умову. І, по-друге, потрібна довіра громадян до органів влади, переконання у тому, що їхній голос справді буде врахований під час прийняття управлінських рішень. Це є неправовою умовою демократії участі [1, с. 39]. О. Нечай радить враховувати той факт, що в умовах діджиталізації нашого життя важливу роль у партисипативній демократії відіграють сучасні технології. Автор пропонує більше уваги присвячувати впровадженню цифрових платформ, які полегшують доступ громадян до інформації і процесів прийняття державою рішень. Пропонується з цією метою використовувати також й соціальні мережі, і спеціалізовані онлайн-платформи, де можуть відбуватися обговорення політичних питань і проводитися опитування громадської думки [5, с. 86].

Ми вважаємо, що демократія участі спрямована на забезпечення громадян додатковими можливостями для участі в публічному житті і прийнятті державою рішень, які мають значення для їхнього життя. Вона заснована на громадській активності і готовності громадян працювати на благо суспільства, беручи участь у вирішенні державних справ на різних рівнях врядування. Пряма партисипація означає можливість участі громадянина в процедурах ухвалення державних рішень – політичних, економічних, соціальних; вона дає змогу людям не лише через вибори, але насамперед безпосередньо впливати на важливі державні процеси. Громадська участь в управлінських процесах розвиває у громадян навички критичного мислення, аргументації і соціальної взаємодії.

Висновки. Участь громадян у діяльності органів публічної влади – основа демократичного розвитку суспільства. Демократичні країни відзначаються правовою активністю громадян, а також широкою мережею громадських організацій, які у різних, визначених законодавством формах задіяні в управлінні державними справами. Громадяни можуть впливати на розвиток держави через різні механізми, такі як вибори та референдуми, через безпосередню участь у роботі органів державної влади (особисту участь у роботі місцевих рад, комісій, судів), дорадчу участь (громадські обговорення), ініціативну участь (звернення і петиції).

Низька громадська активність превалює у країнах авторитарного і перехідного типу. Вона становить загрозу для демократії, позаяк байдужість суспільства примножує бюрократизм, корупцію, поглиблює політичну та економічну кризи, унеможливує конструктивний розвиток держави.

Громадську участь ми визначаємо як ініціативну, позитивну, соціально спрямовану діяльність громадян та їхніх об'єднань, яка реалізується спільно з органами державної влади, у якій виявляється єдність інтересів держави і суспільства, а також відбувається їх реалізація в контексті взаємної поваги і солідарності.

Практики та інструменти громадської участі становлять серцевину прямої, деліберативної, партисипативної демократії, і жодним способом не протиставляються представницькій демократії. Демократія участі функціонує поряд з представницькою демократією, істотно доповнюючи її і у міжвиборчий період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганжук О. (2024). Демократія участі в Україні: стан та умови реалізації. *Український часопис конституційного права*. Вип. 1. С. 32–41.
2. Дем'янчук О. П. (2015). Політична і громадянська освіта як політичний інститут: потреба формування в Україні. *Гілея*. Вип. 102. С. 412–416.
3. Іванова О. В. (2023). Особливості формування та утвердження в Україні засад демократії та громадянського суспільства. *Науковий журнал “Політикус”*. Вип. 3. С. 73–77.
4. Мамонтова Е. (2018). Демократія участі – нова філософія управління. *Актуальні проблеми державного управління*. № 1(73). С. 35–39. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/apdyo_2018_1_7.pdf (Дата звернення: 15.12.2024).
5. Неофіта Д. (2024). Теоретико-правовий дискурс поняття “партисипативна демократія. *Молодий вчений*. № 3 (127). С. 67–72. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/6137-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-6002-2-10-20240411.pdf> (Дата звернення: 15.12.2024).
6. Нечай О. В. (2024). Партисипативна демократія в умовах політичних змін. *Науковий журнал “Політикус”*. Вип. 3. С. 84–89. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/19993/1/15.pdf> (Дата звернення: 15.12.2024).
7. Нікітенко Л. О. (2022). Еволюція ідеї партисипативної демократії. *Електронне видання “Аналітично-порівняльне правознавство”*. № 6. С. 346–350. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/274171/269375> (Дата звернення: 15.12.2024).
8. Олійник О., Солошенко О. (2024). Формування громадянської компетентності як провідний вектор діяльності кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових дисциплін. *Новий колегіум*. Вип. 4. С. 93–98. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/16590-49381-1-SM.pdf> (Дата звернення: 15.12.2024).
9. Рябовол Л. Т. (2025). Громадянська освіта: сутність та значення в контексті духовно-інтелектуального становлення особистості (врахування європейського досвіду в Україні. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті). *Щорічний міжнародний збірник наукових праць*. Вип. 7. С. 22–26. URL: <https://journal.world-ontology.org/index.php/journal/article/view/421/381> (Дата звернення: 15.12.2024).
10. Pieters J. N. (2001). Participatory democracy reconceived. *Futures*. 33(5). Р. 407–422. URL: https://www.researchgate.net/publication/222297867_Participatory_Democracy_Reconceived (Дата звернення: 15.12.2024).

REFERENCES

1. Hanzhuk, O. (2024). *Demokratiia uchasti v Ukraini: stan ta umovy realizatsii* [Participatory democracy in Ukraine: status and conditions of implementation]. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava*. Vyp. 1. P. 32–41. [In Ukrainian].
2. Demianchuk, O. P. (2015). *Politychna i hromadianska osvita yak politychnyi instytut: potreba formuvannia v Ukraini* [Political and civic education as a political institution: the need to build in Ukraine]. *Hileia*. Vyp. 102. P. 412–416. [In Ukrainian].
3. Ivanova, O. V. (2023). *Osoblyvosti formuvannia ta utverdzhenia v Ukraini zasad demokratii ta hromadianskoho suspilstva* [Formation and establishment of democratic principles and civil society in Ukraine]. *Naukovyi zhurnal "Politykus"*. Vyp. 3. P. 73–77. [In Ukrainian].
4. Mamontova, E. (2018). *Demokratiia uchasti – nova filosiia upravlinnia* [Participatory democracy – a new philosophy of governance]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. No. 1(73). P. 35–39. [In Ukrainian].
5. Neofita, D. (2024). *Teoretyko-pravovy diskurs poniattia "partysypatyvna demokratiia"* [Theoretical and legal discourse of the concept of "participative democracy"]. *Molodyi vchenyi*. No. 3 (127). P. 67–72. [In Ukrainian].
6. Nechai, O. V. (2024). *Partysypatyvna demokratiia v umovakh politychnykh zmin* [Participatory democracy in the conditions of political changes]. *Naukovyi zhurnal "Politykus"*. Vyp. 3. P. 84–89. [In Ukrainian].
7. Nikitenko, L. O. (2022). *Evoliutsiia idei partysypatyvnoi demokratii* [Evolution of the idea of participative democracy]. *Elektronne vydannia "Analitychno-porivnialne pravoznavstvo"*. No. 6. P. 346–350. [In Ukrainian].
8. Oliinyk, O., Soloshenko, O. (2024). *Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti yak providnyi vektor diialnosti kafedry teorii i metodyky vykladannia suspilno-pravovykh dystsyplin* [Formation of civic competence as a leading vector of activity of the Department of Theory and Methods of Teaching Social and Legal Disciplines]. *Novyi kolehium*. Vyp. 4. P. 93–98. [In Ukrainian].
9. Riabovol, L. T. (2025). *Hromadianska osvita: sutnist ta znachennia v konteksti dukhovno-intelektualnoho stanovlennia osobystosti (vrakhuvannia yevropeiskoho dosvidu v Ukraini. Dukhovno-intelektualne vykhovannia i navchannia molodi v XXI stolitti)* [Civic and citizenship education: essence and meaning in the context of the spiritual and intellectual formation of the individual (taking into account the European experience in Ukraine)]. *Shchorichnyi mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 7. P. 22–26. [In Ukrainian].
10. Pieters, J. N. (2001) Participatory democracy reconceived. *Futures*. 33(5). P. 407–422. [In English].

Дата надходження статті: 08.01.2025 р.

Andrii MAZOVITA

Lviv Polytechnic National University,
Graduate student of the Department of Theory
Law and Constitutionalism at the Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
andrii.b.mazovita@lpnu.ua
ORCID: 0009-0009-8132-9687

PUBLIC PARTICIPATION AS A FACTOR FOR EFFECTIVE GOVERNANCE AND STRENGTHENING DEMOCRACIES IN THE CONTEXT OF SYSTEMIC CHANGES

In the modern world, citizens' participation in the activities of public authorities is becoming increasingly significant. This is driven by global social, economic, and political changes, which generate both new challenges and new opportunities for contemporary democracies.

The experience of Western countries demonstrates that public engagement in the work of public authorities contributes to effective governance. The modern development of various participatory democracy mechanisms acknowledges the insufficiency of representative democracy alone, highlighting the need to supplement and significantly expand existing mechanisms.

In the context of global changes, citizens' participation in public administration is critically important. It ensures transparency and accountability of government institutions, strengthens social cohesion, and prevents conflicts between the government and the people by fostering continuous and productive dialogue. Despite its numerous advantages, public participation in governmental activities still requires improvements in civic education, greater openness and accessibility of state institutions, and the development of a wide range of participatory mechanisms.

Analyzing the relationship between government and the citizens through the lens of participation, we affirm that civil society is the foundation of a democratic state. However, the interaction between the state and society balances between two fundamentally different dimensions. On the one hand, civil society does not exist outside the state but engages in an ongoing dialogue and cooperation, where the state limits its power in favor of society. On the other hand, state power can distance itself from civil society, gradually becoming antagonistic to the people. In this regard, there is a risk of power usurpation, where all spheres of public life are brought under state control. A well-thought-out, balanced legal framework can help address this issue, alongside civic legal activism and the continuous strengthening of democratic institutions.

Keywords: citizens' participation, democracy, development of society, human rights, participatory democracy, legal activism, civil society, civic education, legal culture, openness of public authorities.